

Kauppapolitiikka ja totuuden rappeutuminen Yhdysvalloissa

Pasi Kuoppamäki

Yhdysvaltojen kauppapolitiikka on muuttanut protektionistisempaan suuntaan. Samalla maan hallinto neuvottelee kahdenkeskisiä tai alueellisia kauppasopimuksia monenkeskisten ratkaisujen sijasta. Huomattava osa äänestäjistä näyttää pitävän aiempaa vapaamman kansainvälisen kaupan aiheuttamia haasteita suurempina kuin kaupan tuomia hyötyjä. Myös Euroopassa etenkin populistiset puolueet ovat ehdottaneet kotimaisen tuotannon suojelemista kansainvälisen kaupan kustannuksella, vaikka kansainvälinen kauppa on nostanut keskimääräistä elintasoja merkittävästi.

Globalisaatio, johon kaupan lisäksi sisältyvät ainakin muuttoliike ja pääomien liikkuvuus, ei kuitenkaan ole nostanut kaikkien elintasoja tai yleistä tyytyväisyyttä olosuhteisiin. Huomattava osa äänestäjistä näyttää pettyneen perinteisten puolueiden tarjoamaan politiikkaan. Samaan aikaan tapahtunut median murros ja faktojen vetovoiman heikkeneminen ovat

haaste perinteisille instituutioille, joiden täytyy sekä pystyä pitämään uskottavuutensa korkealla, että puhuttelemaan populismin kutsulle alttiita äänestäjiä.

Vietin kesän 2018 vierailevana tutkijana Woodrow Wilson Centerissä¹ Washington DC:ssä. Tavoitteenani oli tutkia kauppapolitiikan muuttunutta roolia Brexit-äänestyksen jälkeisessä maailmassa ja sitä, miten Euroopan Unionin kaltaiset instituutiot voisivat paremmin kertoa vapaakaupan eduista. Lisäksi apuraha tarjosi mahdollisuuden tutustua amerikkalaiseen yhteiskuntaan ja poliittisiin toimintatapoihin. Lopulta amerikkalainen populismi

---

¹ *Woodrow Wilson Center for International Scholars on Yhdysvaltain kongressin 1968 perustama puolueeton kansainvälinen tutkimuskeskus, ajatushautomo ja keskustelufoorumi, joka kokoaa eri alojen tutkijoita ja tekijöitä itsenäisesti kehittämään tutkimustaan ja testaamaan ajatuksiaan.*

KTM Pasi Kuoppamäki (pasi.kuoppamaki@danskebank.fi) on Danske Bankin pääekonomisti. Kiitos Jenny ja Antti Wihurin rahastolle ja Wilson Centerille mahdollisuudesta päästä vierailemaan Woodrow Wilson Centerissä Washington DC:ssä heinä-elokuussa 2018. Kiitos myös perheelleni, joka antoi aikaa hankkeen toteuttamiseen ja pääsi kuukaudeksi mukaan.

ja kauppapoliittisen linjan muutos nousivat kesäprojektin keskeisimmiksi teemoiksi. Amerikkalaisten kokemukset ja tutkimus voisivat auttaa eurooppalaisia instituutioita kehittämään toimintaansa, jotta faktat ja tutkimus muodostuisivat poliittisen päätöksenteon pääasialliseksi pohjaksi vaaliuurnilta valiokuntiin.

1. Protektionismi nousi keskeiseksi talouspoliittiseksi teemaksi

Presidentti Donald Trump on twiitannut, että kauppasodat ovat helppoja voittaa ja että Yhdysvallat on rakennettu tulleille. Trumpilaisen näkemyksen mukaan vaje tavarakaupassa kertoo maan häviävän kansainvälisessä vaihdannassa.

Amerikkalaiset, kuten suurin osa maailman kuluttajista, näyttävät yksilötasolla silti pitävän vapaasta kaupasta. Kansainvälisen kaupan vapautuminen on tarjonnut kuluttajille aiempaa laajemman joukon hyödykkeitä aiempaa kohtuullisempaan hintaan. Suuri osa vähittäiskaupasta on jo muuttanut kivijalasta internetiin, mikä lisää entisestään kansainvälisen kaupan mahdollisuuksia ja laskee kilpailun kautta hintoja. Samaan aikaan kuluttaja voi hyvin valita syövänsä lähiruokaa, mikäli on valmis maksamaan siitä. Kehitysmaissa kansainvälisen kaupan vapautuminen ja tuotantoketjujen muuttuminen maailmanlaajuisiksi on antanut työmahdollisuuksia ja siten nostanut satoja miljoonia ihmisiä köyhyydestä. Kansainvälinen kauppa ei tietenkään ole täysin vapaata, tullit ja erilaiset muut esteet rajoittavat vapaata kilpailua.

Viime vuosiin saakka kaupan esteitä on pääsääntöisesti pyritty purkamaan, ja kaupan vapauttaminen on pääasiassa nähty elintaso nostavana tekijänä. Voidaan myös ajatella, että

Yhdysvaltojen kauppataseen vaje johtuu dollarin vahvasta asemasta reservivaluuttana, ja että maan elintaso on sen tähden ollut korkeampi (*Triffinin dilemma*)². Nämä perustelut eivät kuitenkaan näytä vakuuttavan maan hallintoa, joka on valmis käyttämään maan suurta asemaa hyväksi kauppapolitiikassa, joka nähdään ainakin jossain määrin nollasummapelinä.

Yhdysvalloissa yleensä vieroksutaan korkeita veroja ja valtion puuttumista asioihin. Tullit nähdään eräänlaisina veroina ja siten valtion puuttumisena asioihin. Tästä näkökulmasta viime vuosien protektionistisia puheita ja kauppasodan uhkaa onkin vaikea ymmärtää.

Rahoitusmarkkinoilla Yhdysvaltojen aloittaman kauppasodan mahdollisuutta aliarvioitiin toistuvasti, koska riidankylvämisessä ei tuntunut olevan taloudellista järkeä. Uskottavana tulkintana voi pitää näkemystä, että kauppapolitiikka on osittain alistainen sisäpolitiikalle ja äänestäjien suosion kalastelulle. Presidentti Trump lupasi vaalikampanjassaan neuvotella paremmat kauppasopimukset. Hän on pitkään pitänyt kauppataseen vajetta merkittävänä ongelmana amerikkalaisten hyvinvoinnin kannalta, joten kyseessä näyttää olevan taloustieteen valtavirrasta poikkeava näkemys kansainvälisen kaupan luonteesta. Peliteoreettisesti voi toki osoittaa, että tietyissä oloissa kauppasodalla uhkaaminen voi tuottaa tulosta, mutta käytännössä tullimuurit putoavat usein omille varpaille.

² *Triffinin dilemma (Triffin Paradox)* viittaa Robert Triffinin 1960-luvulla esittämään argumenttiin, jonka mukaan reservivaluuttana eli dollaria liikkeelle laskevalla USA:lla on kannuste lisätä dollarisaamisten tarjontaa vastatakseen muiden maiden kasvavaan reservivaluutan kysyntään, mikä voi monesti olla vastoin Yhdysvaltain lyhyen ajan intressejä.

Presidentti Trump ei kuitenkaan ole yksin sotaisan kauppapolitiikan kanssa, vaan hänen toimintansa saa laajaa kannatusta etenkin republikaanien keskuudessa, mikä luo kannatusta vaaleja ajatellen. Tullien kannatus republikaanien keskuudessa³ kertoo muutoksesta, sillä yleensä republikaanien enemmistö on kannattanut vapaata kauppaa.

Vapaakauppaan kuuluva kova kilpailu pakottaa yritykset tehostamaan toimintaansa ja ottamaan asiakkaat huomioon sekä laskemaan kuluttajahintoja. Samalla osa yrityksistä voi epäonnistua ja joutua laittamaan lapun luukulle, mikä aiheuttaa tappioita yrittäjille ja ainakin tilapäistä työttömyyttä.

Ekonomistit tyypillisesti olettavat vapaiden resurssien, kuten työttömien, löytävän markkinoilta uutta käyttöä. Valitettavasti tähän saattaa mennä aikaa. Ilman riittävää koulutusta osa ihmisistä voi ajautua pysyvästi heikompaan elämäntilanteeseen. Kuluneen vuorovesivaihteluihin viittaavan sanonnan mukaan vapaakauppa ei nosta kaikkia veneitä, vaan osa ajautuu karille. Tässä tilanteessa ihmiset eivät välttämättä kuuntele vapaan kaupan eduista puhuvia ekonomisteja, vaan parempaa elämää lupavia poliittisia demagogeja.

Olisikin tärkeää, että demokratioissa kannettaisiin riittävästi huolta näiden vapaakaupan sivustakärsijöiden pitämisestä mukana hyvinvointia tuottavassa työelämässä, ennen kuin suuri joukko katkeroituu ja lähtee etsimään vaihtoehtoisia totuuksia. Käytännön tasolla tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi globalisaation takia työttömiksi joutuneiden lisäkoulutusta uusiin tehtäviin.

³ Pew Research Centerin kysely viime vuoden heinäkuulta kertoo yli 70 % republikaaneista uskovan korkeampien tullien olevan hyväksi maan taloudelle (LaLoggia 2018).

Vapaakaupan lisäksi automaatio ja digitalisaatio mullistavat työmarkkinoita, joten monien taidot muuttuvat tarpeettomiksi ja uuden työn löytäminen hankaloituu. Huomattava osa tästä teknologisen kehityksen tuomasta murroksesta saattaa äänestäjien mielissä mennä globalisaation piikkiin. Samalla on hyvä huomata, että vaikka tullit nostaisivat kotimaista teollisuustuotantoa, niin automaation takia työpaikkojen syntyminen saattaa jäädä uusissa tehtaissa vähäiseksi.

Yhdysvalloissa puhutaan paljon osaamisvajeesta (*skills gap*) ja yritykset raportoivat osaan työvoiman puutteesta (Graig ym. 2018). Samaan aikaan keskimääräinen palkkojen nousuvauhti on toistaiseksi pysynyt maltillisena, eli työntekijöistä ei ole toistaiseksi kilpailtu suurilla palkankorotuksilla. Ilmeisesti työpanosta on pystytty korvaamaan teknologialla, mikä ei olisi ihme, sillä arkihavaintojen mukaan esimerkiksi palvelualalla on paljon työtehtäviä, joita ei Suomesta löydy.

Työllisyysaste on Yhdysvalloissa pysynyt melko alhaisena ottaen huomioon pitkään jatkuneen nousukauden, kevyemmän työn verotuksen ja sosiaaliturvan vaatimattomamman tason verrattuna vaikkapa Pohjoismaihin. Työvoiman osaamisen kehittäminen nousee vahvasti esille eri tutkimuslaitosten raporteissa, mutta käytännön tasolla asialle ei ole tehty juuri mitään. Heinäkuussa 2018 presidentti Trump antoi asetuksen, jolla perustettiin neuvosto pohtimaan keinoja työvoiman osaamistason nostamiseksi (*President's National Council for the American Worker*).

Työikäisten koulutustason nostaminen näyttäisikin asialta, joka lisäisi osaan työvoiman tarjontaa ja samalla vähentäisi työttömyyttä ja siitä johtuvia lieveilmiöitä. Itsensä hyvinvoinnin noususta pitkään osattomiksi kokeneet

ihmiset lähtevät muita herkemmin kannattamaan vakiintuneiden poliittisten puolueiden ulkopuolisia ratkaisuja, jotka eivät välttämättä johda parempaan lopputulokseen.

2. Totuuden rappeutuminen ja populismi tukevat toisiaan

Amerikkalaisten protektionismin nousu ja maahanmuuton varsin laaja vastustus muistuttavat toisiaan. Epäreiluksi koetun kansainvälisen kaupan ja maahanmuuttajien pelätään vievän amerikkalaisten työt, laskevan palkkoja, kasvattavan tuloeroja ja rasittavan julkista taloutta. Rikollisuuden uskotaan rehottavan maahanmuuton seurauksena. Akateemisten ekonomistien laskelmiin vapaan kansainvälisen kaupan tai maahanmuuton hyödyistä ei uskota.

Amerikkalaisten luottamus yliopistojen ja akateemisen tutkimuksen tuloksiin on heikentynyt, Konservatiivit näkevät yliopistot helposti liberaalien politisoituneina linnakkeina (Fingerhut 2017). Akateemisen tutkimuksen hyljeksentä, heikko luottamus viranomaisiin ja muihin instituutioihin kuten pankkeihin, mediakentän polarisoituminen ja politisoituminen sekä suurten ihmisjoukkojen turhautuminen oman elintason heikkoon kehitykseen ovat olleet omiaan ruokkimaan populistisia liikkeitä⁴ Yhdysvalloissa. Parhaimmillaan populismi voi aktivoida äänestäjiä ja saada aikaan hyvinvointia nostavia poliittisia muutoksia, mutta valitettavan usein populismi perustuu kapeaan ja virheelliseen tilannearvioon. Lisäksi populis-

tien keinot eivät välttämättä toimi kestäväällä tavalla niukkojen resurssien vallitessa eivätkä edistä koko kansan etua.

Sosiaalisen median nousu on tarjonnut perinteisen uutistenvälityksen ulkopuolelta välineen tavoittaa suuria ihmismassoja, hieman samalla tavoin kuin tabloidit ja radio muuttivat mediakenttää 1920–1930 luvuilla. Uutisten massiivisesta tarjonnasta huolimatta ihmiset voivat helposti elää omassa kuplassaan ja valita mihin luottavat. Tällaisessa toimintaympäristössä karismaattiset poliitikot voivat johtaa äänestäjiä mieleiseensä suuntaan. Ajatushautomo RAND puhuu totuuden rappeutumisesta (Kavanagh ja Rich 2018).

Amerikkalainen populismi suuntautuu oikealle, vaikka sen juuret ovatkin suurelta osaltaan työväestön osattomuuden kokemuksessa. Vauriissa maissa populismi hakee herkästi ongelmille syntipukin maahanmuuttajista, terrorismista ja epäreiluista kauppakumppaneista. Kaikki, mikä uhkaa omaa elämäntapaa, koetaan arveluttavaksi. Köyhemmissä maissa populistit löytävät vihollisen suuryrityksistä ja rikkaasta yläluokasta, mikä vie toisenlaiseen ratkaisumalliin.

Monille populistisille liikkeille on yhteistä toista mieltä olevien demonisointi, halu sensuroida mediaa, nationalismin hyödyntäminen ja pyrkimys vakiintuneiden valtarakenteiden muokkaamiseen omaksi eduksi. Sekä vasemmistoa että oikeistoa edustavien populistien kaupapolitiikka on usein protektionistista, koska ulkopuolelta on helppo löytää syntipukkeja ongelmille ja pyrkiä ratkaisemaan niitä suojamuureilla. Viime aikoina amerikkalaisten suhtautuminen vapaakauppaan on muuttunut kielteisemmäksi etenkin poliittisen kentän oikealla laidalla (Jones 2017). Akateemisesti kou-

⁴ *Populismia on monenlaista. Tässä tarkoitan lähinnä liikehdintää, jonka sisältö poikkeaa perinteisten puolueiden valtavirrasta, houkuttelee kannattajia kansanomaisella retorikalla ja lietsoo vastakkainasettelua.*

lutetut suhtautuvat vapaakauppaan muita myönteisemmin.

3. Unioni vaatii paljon poliittista voimaa

Yhdysvallat on pystynyt ottamaan vastaan miljoonia siirtolaisia ja pitämään maan yhtenäisenä 1861–1865 sisällissodan jälkeen. Osavaltioiden välisistä suurista maantieteellisistä, taloudellisista ja kulttuurisista eroista huolimatta yhtenäisyyttä ovat tuoneet yhteinen kieli ja valuuttaunioni, jota ei kyseenalaisteta samalla lailla kuin Euroopassa. Kansanryhmien kulttuuriset ja poliittiset erot johtavat välillä väkivaltaisiin konflikteihin, kuten tapahtui 1960-luvulla kansalaisoikeusliikkeen ja Vietnamin sodan aikoina, mutta niistä on päästy eteenpäin ja maan talous on kasvanut nopeasti.

Yhdysvaltojen kokemukset unionin rakentamisesta ja populismista voivat auttaa Eurooppaa omassa integraatiohankkeessaan. Euroopan Unioni on poliittisena ja taloudellisena rakenteena nuorempi, hajanaisempi ja kesken-eräisempi. Toisaalta useiden Euroopan maiden kokemukset hyvinvointiyhteiskunnan rakentamisesta voisivat auttaa Yhdysvaltoja kehittämään instituutioitaan ja välttämään menneisyyden virheitä.

Euroopan unionin nopea laajentuminen, integraation syventäminen ja rahaliiton pystyttäminen ovat suurelta osin olleet poliittisia hankkeita ilman selvää taloudellista välttämättömyyttä. Taloudellisesti ehkä perustelluin hanke on ollut sisämarkkinoiden luominen ja kehittäminen.

Maiden väliset kulttuuriset erot näyttävät välillä liian suurilta, ja syvempi integraatio kangertelee eteläisten ja pohjoisten jäsenmai-

den välillä. Jäsenvaltioiden äänestäjäkunnan erilainen suhtautuminen moniin avainkysymyksiin, kuten maahanmuuttoon, aiheuttaa eripuraa ja oli osaltaan vaikuttamassa Brexit-äänestyksen tulokseen. Rakenteelliset ongelmat ja talouspolitiikan koordinaation tehotonmuus ovat olleet omiaan heikentämään luottamusta Euroopan unionin menestymisen mahdollisuuksiin. Voikin kysyä, onko Euroopan unioni liian epäyhtenäinen voidakseen toimia kunnolla ja onko Brexit vain looginen seuraus liian pitkälle menneestä integraatiosta.

Alesina ym. (2017) ovat analysoineet maiden eroavaisuuksia ja tulleet siihen johtopäätökseen, että maiden erot ovat suuria, mutta niin ovat erot maiden sisällä, kuten myös Yhdysvaltojen sisällä. Eroavaisuudet voivat johtaa ongelmiin, mutta eivät tee integraatiota mahdolliseksi. Suuret erot maiden välillä ja sisällä sekä epäluottamus ylikansallisten organisaatioiden toimintaa kohtaan asettavat kuitenkin tavallista enemmän vaatimuksia näiden organisaatioiden rakenteita ja toimintaa kohtaan.

Euroopan komission teettämän Eurobarometrin mukaan EU-maiden kansalaiset ovat oman maansa osalta eniten huolissaan työttömyydestä, sosiaaliturvasta ja maahanmuutosta (European Commission 2018). Maakohtaiset erot ovat suuria, mikä on seurausta muun muassa taloudellisesta tilanteesta ja maahanmuuttajien määrästä.

Euroopan unionin tasolla keskeiseksi huoleksi nousee myös terrorismi. Voisi kuvitella, että eurooppalaiset odottavat Euroopan unionin olevan keskeinen toimija ulkorajojen valvonnassa ja terrorismin torjunnassa, koska näissä asioissa yhteistyössä on voimaa. Valitettavasti eurooppalaisten luottamus oman maansa hallitusta, Euroopan unionia ja tiedotusvä-

lineitä kohtaan ovat finanssikriisin jälkeen pysyneet heikkoina.

Ihmiset eivät selvästikään odota päätöksentekijöiden kertovan totuutta tai tekevän tärkeiksi koetuille asioille riittävästi. Näissä oloissa vakiintuneiden instituutioiden ääni hukkuu muuttuneen mediakentän hälyyn eikä niiden sanomaan edes oikein uskota. Dani Rodrikin (2018) mukaan sekä taloushistoria että teoreettinen tutkimus viittaavat siihen, että globalisaation syveneminen tuottaa lopulta vastareaktion. Työnjaon muuttuminen, teknologian kehittyminen, työsuhteiden muuttuminen sekä tulo- ja varallisuuserojen kasvu ruokkivat populismin kasvualustaa. Finanssikriisi lisäsi epäluottamusta nykyisten rakenteiden toimivuutta ja poliittisen eliitin viisautta kohtaan.

Poliittiselle eliitille ja keskeisille instituutioille tilanne on haastava. Niiden sanomaan tai edes akateemisen tutkimuksen tuloksiin ei luoteta samalla tavalla kuin aikaisemmin. Luottamusta tarvittaisiin, jotta tärkeinä pidettyjä asioita saadaan vietyä eteenpäin. Ilmiö ei rajoitu talouteen. Esimerkiksi rokotusohjelmat ovat olleet suuri kansanterveyttä lisännyt menestys, mutta viime aikoina monet ovat jättäneet rokotteet ottamatta, mikä johtuu osaltaan vaihtoehtoisten totuuksien houkuttelevuudesta (Gopichandran 2017; WHO 2017).

Instituutiot saavat syyttää tilanteesta myös itseään. Viimeksi eurokriisi paljasti rakenteiden heikkouden. Sitä ennen Euroopan unionin sääntely kurkkujen käyryydestä kertoi ylikansallisen byrokratian menneen liian pitkälle. Nykyisin kurkut saavat olla käyriä ja rakenteitakin on korjattu, mutta luottamuksen palauttaminen vie aikaa.

Ensimmäinen oppi instituutioille onkin, että niiden pitäisi keskittyä olennaiseen ja ottaa rakenteiden toimivuus vakavasti. Luottamuk-

sen ylläpitäminen vaatii kuitenkin enemmän kuin keskittymistä määriteltyyn perustehtävään. Se edellyttää ymmärrystä siitä, mikä huomenna on olennaista ja se edellyttää oikeanlaista viestintää. Populistit yrittävät varmasti ymmärtää äänestäjien mielialojen liikkeitä, mutta myös vakiintuneiden järjestöjen kannattaisi pyrkiä omaan analyysiin.

4. Luottamus hankitaan kovalla työllä

Monilla luotettavina pidetyillä instituutioilla näyttäisi olevan taipumus hoitaa työnsä ilman mittavaa poliittista retoriikkaa. Euroopassa kansalaiset luottavat armeijaan ja poliisiin, joiden ei ole perinteisesti tarvinnut kovin paljoa panostaa viestintään, mutta oikeuslaitos saa jo huonomman arvion kyselyissä. Yhdysvalloissa luottamus instituutioihin on heikentynyt, eikä kansa luota edes oikein omaan kansanedustuslaitokseensa eli kongressiin. Samaan aikaan kongressin budjettivirasto (CBO) ja työvoimatilastoja tuottava BLS nauttivat yleensä ainakin poliittisen eliitin luottamusta, vaikka kansa ei välttämättä instituutioita edes tunne. Presidentit Barack Obama ja Donald Trump ovat molemmat puheissaan viitanneet työllisyystilastoihin, tosin lähinnä silloin kun se on omaan agendaan sopinut, ja näihin lukuihin yleensä luotetaan.

Kaikki talouspolitiikkaa analysoivat instituutiot eivät luonteensa takia voi tietenkään jättää politiikkaa syrjään. Kansainväliset järjestöt, kuten IMF ja OECD, esittävät jatkuvasti talouspoliittisia suosituksia jäsenmaidensa hallituksille. Näiden instituutioiden osalta viestinnän rooli korostuu nykyisin aikaisempaa enemmän, sillä instituutiot eivät voi enää puhua pel-

kästään vakiintuneelle poliittiselle eliitille, vaan niiden pitää saada sanomalleen laajempaa kaikupohjaa kansalaisyhteiskunnan piirissä.

Median murros voi muuttaa viestiä matkalla, elleivät poliittiset ja asiantuntijainstituutiot pysty puhumaan selkeästi ja suoraan. On olemassa riski, että nämä instituutiot ovat viestinnässään liian hitaita, perinteisiä ja varovaisia, jolloin niiden viestit jäävät kuvia kumartelemattomien populistien jalkoihin. Näiden instituutioiden olisikin tärkeää löytää keinoja kertoa politiikan vaihtoehtoista ilman elitismia ja tuputtamista, jotta äänestäjälle jää ymmärrettävä ja luotettava kuva vaihtoehtoista. Demokratiassa täytyy kuitenkin taipua siihen, miten äänestäjät asian näkevät.

Informaatiotulva ja median muuttuminen edellyttävät ihmisiltä kykyä hahmottaa mitkä ovat faktoja, mitkä perusteltuja mielipiteitä, mitkä mainoksia ja mitkä silkkoja tarkoitushakuisia valheita. Kriittisen ajattelukyvyyn ja medialukutaidon opettaminen koulussa voisi auttaa torjumaan vale uutisten tulvaa.

Väestön korkea koulutusaste ja yliopistopolun avoimuus lompakon paksuudesta riippumatta voisivat auttaa ylläpitämään luottamusta akateemiseen tutkimukseen, mikä auttaisi pitämään yllä kriittisyyttä ja johdonmukaisuutta poliittisessä keskustelussa. Keskustelun täytyy kuitenkin tulla ulos akateemisista piireistä, jotta äänestäjien enemmistö voisi ottaa sen huomioon. Medialla on tässä tärkeä rooli, mutta valitettavasti mediakenttä on hajallaan ja ihmisten luottamus uutisvälineisiin on heikentynyt.⁵ Vanhan sanonnan mukaan kaikkia voi

huiputtaa hetken aikaa ja osaa kaiken aikaa, mutta kaikkia ei voi huiputtaa kaiken aikaa. Kakofonian keskelläkin totuuden torville on edelleen tarvetta.

Populistit inhoavat oman valtansa ulkopuolisia itsenäisiä instituutioita, kuten keskuspankkeja ja usein myös oikeuslaitosta. Yhdysvalloissa keskuspankin itsenäisyys korostuu tällä hetkellä, koska presidentti on perinteistä poiketen ottanut kantaa rahapolitiikan toivottuun suuntaan. Nämä instituutiot, samoin kuin ministeriöt ja muut äänestäjien valitsemien edustajien suorassa kontrollissa olevat instituutiot, palvelevat viime kädessä parhaimmillaan kansan hyvinvoinnin ylläpitämisen ja kasvattamisen tavoitetta. Instituutiot ovat uskottavia, jos ne keskittyvät isoihin olennaisiin asioihin, perustavat toimintansa hyväksi todettuihin teorioihin ja menetelmiin sekä ottavat kansan mielipiteen huomioon. Kansan mielipiteen huomioiminen tarkoittaa sitä, että esimerkiksi maahanmuutosta täytyy puhua vakavissaan, vaikka tekisi mieli puhua jostakin ihan muusta. Poliittiselle eliitille tämä ei välttämättä tarkoita populistien linjan omaksumista, vaan aitoa ihmisten mielipiteistä välittävää keskustelua.

Vapaakaupan vastustuksessa on usein kyse pelosta, että menettää työpaikan ja hyvän elintason, tai että vähintäänkin joutuu sopeutumaan ja muuttamaan työn perässä muualle. Vapaakauppaa voi toki vastustaa myös muilla perusteilla, kuten geenimanipuloitujen tuotteiden epäilyillä vaaroilla tai tarpeella varjella kotimaan kannalta elintärkeän toiminnan säilyvyyttä. Protektionismia voi puolustaa, jos se on paras vaihtoehto suurempien poliittisten päämäärien tavoittamiseen tai kauppakumppaneiden toiminta nähdään sietämättömän epäreiluna. Tilanne on harvoin kuitenkaan niin ehdoton. Vapaakaupan edut ymmärtävien ja

⁵ *Luottamus kansalliseen mediaan on useimmissa maissa poikkeuksellisen heikko (Edelman 2018). Toisaalta luottamus paikalliseen mediaan on viime aikoina kohentunut (Guess ym. 2018)*

sitä ajavien instituutioiden kannattaisi sinnikkäästi mutta kiihottomasti pyrkiä kertomaan miksi vapaa kansainvälinen kauppa kannattaa. Moni poliitikko ei ymmärrä globalisaation vaikutuksia yritysten arvoketjuihin. Monet näyttävät myös ajattelevan, että kansainvälinen kauppa on nollasummapieliä, jossa vahvin voi sanella säännöt. Tässä tilanteessa faktojen ja riittävän kansantajuisten tutkimustulosten toistamisesta ei ole haittaa, vaikka lopputulos ei olisikaan annettu.

Vapaakauppa, kuten nyt menossa oleva teknologinen murros, tuottaa aina myös häviäjiä. Huolenpito globalisaation takia työttömiksi jäävistä ja hyvinvoinnin nousun hedelmien jakaminen oikeudenmukaisesti on jo ainakin 1800-luvulta lähtien kuulunut talouspolitiikan keinoihin, osin populististen liikkeiden pelosta (Eichengreen 2018). Huolenpidon määrä ja vaikutukset yksilöiden kannustimiin tehdä töitä ja säästää tulevaisuuden varalle ovat tärkeitä seurauksia julkisen vallan roolin kasvusta, mutta ilman riittäviä turvaverkkoja yhteiskunta jättää monet osattomiksi ja siten alttiiksi populistien houkutuksille.

Nykyinen tilanne poikkeaa aiemmasta siten, että heikosti koulutetuille on vähemmän töitä, kun taas korkean osaamisen työntekijöistä on monilla aloilla pulaa. Kaikista ei voi tulla huipukoodaajia, mutta työikäisten lisäkoulutus kuuluu selvästi osaksi hyvinvoinnin ylläpitoa ja populismin torjuntaa. Yhdysvalloissa, kuten monessa muussakin länsimaassa, on tällä hetkellä akuutti pula osaavasta työvoimasta ja samaan aikaan historiallisesti katsottuna hyvin alhainen työllisyysaste. Töitä tekemään tottuneiden riipeä koulutus uusiin tehtäviin olisi tästäkin näkökulmasta kannattavaa. □

Kirjallisuus

- Alesina, A., Tabellini, G. ja Trebbi, F. (2017), “Is Europe an Optimal Political Area?”, NBER Working Papers 23325.
- Gopichandran, V. (2017), “Public trust in vaccination: an analytical framework”, *Indian Journal of Medical Ethics* 2: 98–104.
- Crai, G., Wellener, P., Dollar, B., Ashton Manolian, H., Monck, L. ja Moutray, C. (2018), “The jobs are here, but where are the people?”, 2018 Deloitte and The Manufacturing Institute skills gap and future of work study, Deloitte Consulting LLP and the Manufacturing Institute.
- Edelman (2018), “The 2018 Edelman Trust Barometer”, <https://www.edelman.com/research/2018-edelman-trust-barometer> (haettu 20.8.2018).
- Eichengreen, B. (2018), *The Populist Temptation. Economic Grievance and Political Reaction in the Modern Era*, Oxford University Press.
- European Commission (2018), *Eurobarometer 89, Public opinion in the European Union*, Spring 2018.
- Fingerhut, H. (2017), “Republicans skeptical of colleges’ impact on U.S., but most see benefits for workforce preparation”, Pew Research Center Fact Tank, <http://pewrsr.ch/2vmqn82> (haettu 20.8.2018).
- Guess A., Brendan Nyhan, B. ja Reifler, J. (2018), “All Media Trust Is Local? Findings from the 2018 Poynter Media Trust Survey”, University of Michigan, <http://www-personal.umich.edu/~bnyhan/media-trust-report-2018.pdf> (haettu 20.8.2018).
- Jones, B. (2017), “Support for free trade agreements rebounds modestly, but wide partisan differences remain”, Pew Research Center Fact Tank, <http://pewrsr.ch/2pvCkcf> (haettu 20.8.2018).

- Kavanagh, J. ja Rich, M. (2018), *Truth Decay. An Initial Exploration of the Diminishing Role of Facts and Analysis in American Public Life*, Rand Corporation.
- LaLoggia, J. (2018), "As new tariffs take hold, more see negative than positive impact for the U.S.", Pew Research Center Fact tank, <https://pewrsr.ch/2uNDnEy> (haettu 20.8.2018).
- Rodrik, D. (2018), "Populism and the economics of globalization", *Journal of International Business Policy*, <https://doi.org/10.1057/s42214-018-0001-4> (haettu 20.8.2018).
- WHO (2017), *Vaccination and Trust. How concerns arise and the role of communication in mitigating crises*, World Health Organisation.